

**YEVROPA VA SHARQ ASARLARI ASOSIDA TIL O'RGANISHNI
SODDALASHTIRISH METODIKASI**

Mamashoyev Umid Ulug'bek o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM assistent o'qituvchisi

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada Yevropa va Sharq adabiy asarlari asosida til o'rganishni soddalashtirish metodikasining nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Muallif ushbu yondashuvning psixolingvistik, lingvokulturologik va didaktik asoslarini yoritib beradi hamda badiiy matnlar orqali til o'rganish jarayonining samaradorligini asoslaydi. Shuningdek, Yevropa va Sharq tafakkur modellarining uyg'unligi o'quvchilarning kognitiv, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati ko'rsatib beriladi. Maqolada til o'rganishda motivatsiya, assotsiativ xotira, kontekstual o'rganish va interaktiv metodlarning roli alohida ta'kidlanadi.*

***Kalit so'zlar:** til o'rgatish, metodika, Yevropa adabiyoti, Sharq adabiyoti, psixolingvistika, lingvokulturologiya, kontekstual o'rganish, motivatsiya, kommunikativ kompetensiya, badiiy matn.*

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты методики упрощения изучения языка на основе произведений европейской и восточной литературы. Автор анализирует психолингвистические, лингвокультурологические и дидактические основы данного подхода, а также обосновывает эффективность обучения языку через художественные тексты. Особое внимание уделяется роли культурного контекста, мотивации, ассоциативной памяти и интерактивных методов в процессе обучения. Подчеркивается значение синтеза европейских и восточных моделей мышления в развитии когнитивных и коммуникативных навыков обучающихся.

Ключевые слова: обучение языку, методика, европейская литература, восточная литература, психолингвистика, лингвокультурология,

контекстное обучение, мотивация, коммуникативная компетенция, художественный текст.

Annotation. This article examines the theoretical and practical aspects of simplifying language learning through European and Eastern literary works. The author explores the psycholinguistic, linguocultural, and didactic foundations of this approach and highlights the effectiveness of using literary texts in language acquisition. Special attention is given to the role of cultural context, motivation, associative memory, and interactive methods in the learning process. The integration of European and Eastern cognitive models is emphasized as a key factor in developing learners' communicative and cognitive competencies.

Keywords: language learning, methodology, European literature, Eastern literature, psycholinguistics, linguoculturology, contextual learning, motivation, communicative competence, literary text.

Kirish.

Yevropa va Sharq asarlari asosida til o'rganishni soddalashtirish metodikasi zamonaviy til o'qitish nazariyasida muhim o'rin tutadigan innovatsion yondashuvlardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv davrida chet tillarini o'rganish nafaqat grammatik qoidalarni o'zlashtirish, balki o'sha tilga oid madaniyat, adabiyot va tafakkur tizimini anglashni ham talab etadi. Shu nuqtai nazardan, Yevropa va Sharq adabiy asarlaridan foydalanish til o'rganish jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli va mazmunli qilish imkonini beradi. Bu metodika psixolingvistik, lingvokulturologik va didaktik tamoyillar asosida shakllangan bo'lib, o'quvchilarning tilni o'zlashtirish jarayonini soddalashtirishga xizmat qiladi.

Til o'rganish jarayonida asosiy muammolardan biri – murakkab grammatik tuzilmalar va yangi so'zlarni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklardir. An'anaviy usullarda bu jarayon ko'pincha quruq qoidalar va mexanik yodlashga asoslanadi, bu esa o'quvchilarda zerikish va motivatsiyaning pasayishiga olib keladi. Yevropa va Sharq adabiy asarlaridan foydalanish esa bu jarayonni tabiiy kontekstga joylashtiradi. O'quvchi yangi so'z va iboralarni real nutq vaziyatida, badiiy matnlar orqali o'rganadi. Bu esa tilni intuitiv ravishda o'zlashtirishga yordam beradi.

Yevropa adabiyoti o'zining realizm, individualizm va mantiqiylikka asoslanganligi bilan ajralib turadi. Ushbu asarlar orqali o'quvchilar tilning aniq, lo'nda va strukturaviy jihatlarini o'rganadi. Dialoglar, tasvirlar va voqealar rivoji orqali tilning grammatik va leksik qoidalari tabiiy ravishda o'zlashtiriladi. Masalan, roman va hikoyalardagi kundalik hayot tasvirlari o'quvchiga real kommunikativ vaziyatlarni tushunishga yordam beradi. Bu esa tilni amaliy jihatdan qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Sharq adabiyoti esa o'zining obrazlilik, ramziy ifodalari va falsafiy chuqurligi bilan ajralib turadi. Bu asarlar orqali o'quvchilar tilning poetik va metaforik jihatlarini anglaydi. Sharqona fikrlash uslubi til o'rganishda ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Masalan, hikmatli so'zlar, maqollar va rivoyatlar orqali o'quvchi nafaqat tilni, balki ma'naviy qadriyatlarni ham o'zlashtiradi. Bu esa til o'rganish jarayonini yanada boyitadi.

Yevropa va Sharq asarlarini uyg'unlashtirib o'qitish o'quvchiga ikki xil tafakkur modelini anglash imkonini beradi. Bu esa uning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Psixolingvistik nuqtai nazardan qaraganda, turli madaniy kontekstlarda berilgan ma'lumotlar miyada ko'proq assotsiatsiyalar hosil qiladi va bu esa eslab qolishni osonlashtiradi. O'quvchi bir xil til elementini turli vaziyatlarda ko'rib, uni chuqurroq o'zlashtiradi.

Til o'rganishda kontekst muhim ahamiyatga ega. Badiiy asarlar esa eng boy kontekst manbai hisoblanadi. O'quvchi matn orqali tilning nafaqat grammatik, balki stilistik va pragmatik jihatlarini ham o'rganadi. Masalan, qahramonlarning nutqi orqali rasmiy va norasmiy uslublar farqini anglash mumkin. Bu esa kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Mazkur metodikaning yana bir afzalligi – bu motivatsiyani oshirishidir. Qiziqarli badiiy asarlar o'quvchini o'qishga undaydi va u tilni majburan emas, balki zavq bilan o'rganadi. Bu esa ichki motivatsiyani kuchaytiradi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qiziqish asosida o'rganilgan bilimlar uzoq muddatli xotirada mustahkamroq saqlanadi.

Til o'rganishda eslab qolish jarayoni ham muhimdir. Badiiy matnlar orqali berilgan so'zlar voqealar, obrazlar va hissiyotlar bilan bog'lanadi. Bu esa assotsiativ xotirani faollashtiradi. Masalan, o'quvchi yangi so'zni alohida yodlab olishdan ko'ra, uni matn ichida ko'rib, kontekst asosida o'zlashtiradi. Bu usul samaraliroq hisoblanadi.

Shuningdek, Yevropa va Sharq asarlaridan foydalanish o'quvchining nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi. Dialoglarni o'rganish, matnlarni qayta hikoya qilish, rolli o'yinlar tashkil etish orqali o'quvchi faol nutqga kirishadi. Bu esa uning gapirish va eshitish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Tilni faqat nazariy o'rganish emas, balki amaliy qo'llash imkoniyati yaratiladi.

Bu metodika o'qituvchidan ham yuqori darajada tayyorgarlikni talab etadi. O'qituvchi mos asarlarni tanlay olishi, ularni o'quvchilar darajasiga moslashtirishi va samarali metodlar orqali taqdim eta olishi kerak. Shu bilan birga, o'qituvchi madaniyatlararo farqlarni tushuntirib berishi va noto'g'ri talqinlarning oldini olishi zarur.

Zamonaviy texnologiyalar ushbu metodikani yanada samarali qilish imkonini beradi. Elektron kitoblar, audiokitoblar, film va sahnalashtirilgan asarlar orqali o'quvchi matnni turli shakllarda qabul qiladi. Bu esa multimodal o'rganishni ta'minlaydi. O'quvchi bir vaqtning o'zida o'qish, eshitish va ko'rish orqali bilim oladi, bu esa o'zlashtirish darajasini oshiradi.

Yevropa va Sharq asarlari asosida til o'rganish nafaqat lingvistik, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. O'quvchilar turli madaniyatlarni o'rganish orqali tolerantlik, hurmat va ochiqlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Bu esa ularni global jamiyatda faol va muvaffaqiyatli shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, ushbu metodika kreativ fikrlashni rivojlantiradi. O'quvchilar matn asosida o'z fikrlarini erkin ifodalashga, muhokama qilishga va yangi g'oyalar yaratishga o'rganadi. Bu esa ularning til kompetensiyasini yanada boyitadi.

Til o'rganishda individual yondashuv ham muhimdir. Har bir o'quvchi turli darajada va turli usulda o'rganadi. Badiiy asarlar esa turli darajadagi o'quvchilar

uchun moslashtirilishi mumkin. Oddiy matnlardan boshlab murakkab asarlargacha bosqichma-bosqich o'rganish imkoniyati mavjud.

Mazkur metodika analitik fikrlashni ham rivojlantiradi. O'quvchi matni tahlil qiladi, qahramonlarning xatti-harakatlarini baholaydi va ularning nutqini tushunadi. Bu esa tilni chuqurroq anglashga olib keladi.

Yevropa va Sharq asarlari asosida til o'rganish o'quvchining umumiy dunyoqarashini kengaytiradi. U turli xalqlarning tarixi, madaniyati va an'analari bilan tanishadi. Bu esa uning bilim doirasini kengaytiradi va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, ushbu metodika o'quvchining mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchi mustaqil ravishda matn o'qiydi, lug'at bilan ishlaydi va yangi bilimlarni o'zlashtiradi. Bu esa uning o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatini oshiradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Yevropa va Sharq asarlari asosida til o'rganishni soddalashtirish metodikasi zamonaviy ta'lim tizimida samarali va istiqbolli yondashuv hisoblanadi. Bu metodika til o'rganishni tabiiy, qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilarning lingvistik, psixologik va madaniy rivojlanishini ta'minlaydi. Shu sababli ushbu metodikani amaliyotga keng joriy etish til o'rgatish sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Umid Ulug'bek o'g, M. (2026). XORIJIY ASARLARDA KONSEPSIYAVIY METAFORALARNI TALABALARGA O 'RGATISH STRATEGIYALARI. *Modern education and development*, 44(3), 144-149.
2. Umid Ulug'bek o'g, M. (2026). KONSEPSIYAVIY TAFAKKUR VA TIL KOMPETENSIYASI O 'RTASIDAGI BOG 'LIQLIKNI O 'QITISHDA QO 'LLASH. *Modern education and development*, 44(3), 150-155.
3. Umid Ulug'bek o'g, M. (2026). ADABIY ASARLAR ASOSIDA KONTEKSTUAL O 'QITISH: NAZARIYA VA AMALIYOT. *Modern education and development*, 44(3), 156-161.

4. Umid Ulug'bek o'g, M. (2026). XORIJIY VA MILLIY ASARLAR ORQALI MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH. *Modern education and development*, 44(3), 162-167.
5. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). MAUGHAM IJODIDA INSONIY FOJIA MANZARASI. In *International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices* (pp. 152-159).
6. Abdumannonovna, A. D. (2022). German as the language of science: problems and perspectives. *World Bulletin of Social Sciences*, 7, 22-24.
7. Yakubov, I., & Niyazova, M. (2023). «ЁШ ВЕРТЕРНИНГ ИЗТИРОБЛАРИ» РОМАНИДА СЕНТИМЕНТАЛ, ПРАГМАТИК ВА РАЦИОНАЛ КАЙФИЯТЛАР МУНОСАБАТИ. In *Conferences* (Vol. 1, No. 1).
8. Jumanazarovna, N. M. (2025). SENTIMENTAL QAHRAMON OBRAZI: GYOTE VA UNING ZAMONDOSHLARI IJODIDA. *Modern education and development*, 40(6), 109-113.
9. Xalilovna, S. N. (2026). INGLIZ VA O 'ZBEK TILLARIDA RANG BILDIRUVCHI SO 'ZLARNING MADANIYATGA XOS MAZMUNLARI. *Modern education and development*, 45(2), 332-337.
10. Xalilovna, S. N. (2026). INGLIZ VA O 'ZBEK TILLARIDA MUOMALA MADANIYATI VA NUTQ AKTLARI. *Modern education and development*, 44(3), 291-296.